

Aliqulova Madina

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Turizm va mehmondo‘stlik
yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

aliqulovam084@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0007-4467-9018>

Annotatsiya

Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida mintaqaviy turizmning nazariy-
metodologik asoslari, mamlakatning turli mintaqalaridagi turistik salohiyati, hozirgi
holati, asosiy muammolari va rivojlanish istiqbollari chuqur va har tomonlama tahlil
qilinadi. Mintaqa va mintaqaviy turizm tushunchalarining ilmiy talqinlari,
O‘zbekistonning 14 ta ma‘muriy-hududiy birligidagi turistik resurslarning o‘ziga xos
xususiyatlari, iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati, barqaror rivojlanish tamoyillari bilan
bog‘liqligi batafsil ko‘rib chiqiladi. Maqola “Turizm asoslari” va “Mintaqaviy turizm”
o‘quv qo‘llanmalari, davlat strategiyalari va ilmiy tadqiqotlar asosida tayyorlangan
bo‘lib, mintaqaviy turizmni rivojlantirish bo‘yicha aniq amaliy takliflar beriladi.
Tadqiqot turizm sohasidagi talabalar, olimlar va amaliyotchilar uchun mo‘ljallangan.

Kalit so‘zlar: mintaqaviy turizm, turistik salohiyat, barqaror rivojlanish,
mintaqaviy klasterlar, turizm strategiyasi, O‘zbekiston mintaqalari, iqtisodiy
diversifikatsiya, ekologik turizm.

Kirish

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2019-yil 2-oktabrda
o‘tkazilgan videoselektor yig‘ilishida ta’kidlaganidek: “Turizmni iqtisodiyotning
strategik sohasiga aylantirishimiz, bu sohani barcha hududlarni va o‘zaro bog‘liq
tarmoqlarni kompleks ravishda jadal rivojlantirishning yetakchi kuchiga
aylantirishimiz kerak”. Ushbu strategik ko‘rsatma mamlakatimizda mintaqaviy
turizmni rivojlantirishning asosiy yo‘nalishini belgilab berdi va bugungi kunda turizm
sohasini mintaqalar kesimida rivojlantirish dolzarbligini yanada oshirdi.

Mustaqillik yillarida O‘zbekiston turizm sohasini iqtisodiyotning muhim
tarkibiy qismiga aylantirish yo‘lida katta qadamlar tashladi. Biroq mintaqalar
o‘rtasidagi nomutanosiblik hali ham saqlanib qolmoqda. Toshkent, Samarqand va
Buxoro viloyatlariga xorijiy va mahalliy turistlarning asosiy qismi to‘planayotgan
bo‘lsa, boshqa mintaqalar bu imkoniyatdan yetarli darajada foydalana olmayapti.
Mintaqaviy turizmni rivojlantirish nafaqat qo‘shimcha iqtisodiy daromad manbai,

balki hududlar oʻrtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish, aholining bandligini oshirish, mahalliy madaniyat va tabiatni saqlashning eng samarali va istiqbolli vositasidir. Ushbu maqolada mintaqaviy turizmning Oʻzbekiston sharoitidagi rivojlanish istiqbollari va strategik ahamiyati chuqur ilmiy tahlil qilinadi.

Mintaqa tushunchasi zamonaviy fanlarda murakkab va koʻp qirrali hodisa sifatida oʻrganiladi. Geografik nuqtai nazardan mintqa — tabiiy-iqlimiy, resurs va landshaft xususiyatlari bilan ajralib turadigan yaxlit hududdir. Iqtisodiy nuqtai nazardan esa — maʼmuriy-hududiy birlik boʻlib, unda ishlab chiqarish kuchlari, infratuzilma, aholining ijtimoiy-iqtisodiy hayoti va madaniy meros uygʻunlashgan tizim sifatida qaraladi.

Mintaqaviy turizm esa maʼlum bir mintaqaning oʻziga xos tabiiy, tarixiy-madaniy, iqtisodiy va insoniy resurslaridan foydalangan holda mahalliy aholi farovonligini oshirishga, mintaqalar oʻrtasidagi iqtisodiy integratsiyani taʼminlashga va barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslangan turizm turi hisoblanadi. Bu yoʻnalish milliy turizm tizimining muhim tarkibiy qismi boʻlib, mintaqaviy siyosatning amaliy ifodasi sifatida namoyon boʻladi. Oʻzbekiston Respublikasida mintaqaviy turizmni rivojlantirish uchun yetarli konstitutsiyaviy va qonuniy asoslar mavjud. Davlatimizning Harakatlar strategiyasi va keyingi farmonlarda turizmni mintaqaviy darajada rivojlantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Bu esa har bir mintaqaning oʻziga xos salohiyatidan maksimal darajada foydalanish imkonini beradi.

Oʻzbekiston hududini 14 ta maʼmuriy-hududiy birlikka boʻlib koʻrib chiqadigan boʻlsak, har bir mintaqaning turistik salohiyati yuqori darajada ekanligini aniq koʻrish mumkin. Bu salohiyat tabiiy resurslar, madaniy meros, iqtisodiy infratuzilma va inson kapitalining uygʻunligidan kelib chiqadi.

Fargʻona vodiysi mintaqasi (Andijon, Fargʻona, Namangan viloyatlari) togʻli landshaftlari, suv sharsharalari, yovvoyi tabiat va boy agroturizm resurslari bilan ajralib turadi. “Ugʻam-Chatqol” biosfera qoʻriqxonasi, “Chimgan” togʻ-changʻi bazasi va vodiy bogʻlari ekoturizm va agroturizm uchun katta imkoniyat yaratadi. Bu mintqa yozda togʻ sayyohligi, qishda esa changʻi turizmi uchun ideal hisoblanadi.

Markaziy mintqa (Samarqand, Buxoro, Navoiy) jahon miqyosidagi madaniy meros obʼektlari (Ichan-Qala, Registon maydoni, Buxoro markazi) bilan birga Zarafshon daryosi boʻyi va Nurota togʻlarini oʻz ichiga oladi. Bu yerda madaniy va ekologik turizmning uygʻunlashuvi kuzatiladi. Zarafshon daryosi boʻyidagi landshaftlar va milliy bogʻlar barqaror turizm uchun katta potensialga ega.

Janubiy mintqa (Surxondaryo, Qashqadaryo) Boysun togʻlari, “Hisar” qoʻriqxonasi, Amudaryo boʻyi va noyob diniy-madaniy obʼektlar (Termiz,

Shakhrisabz) bilan ajralib turadi. Bu mintqa diniy ziyorat turizmi va tog‘-ekologik turizmning uyg‘unlashuvi uchun eng istiqbolli hududlardan biri hisoblanadi.

Shimoli-g‘arbiy mintqa (Xorazm, Qoraqalpog‘iston) Orol dengizi ekologik turizmining markazi sifatida noyobdir. Bu yerda ekologik inqirozni turizm orqali yoritish, “Yashil Orol” loyihasini amalga oshirish va cho‘l landshaftlarini turistik mahsulotga aylantirish imkoniyati mavjud.

Toshkent va Jizzax mintqasi “Chorvoq”, “Nurata” va “Arnasoy” suv havzalari, tog‘li va tekislik landshaftlari bilan dam olish, sport va ekologik turizm uchun yuqori potensialga ega.

Har bir mintqaning o‘ziga xosligi turizm mahsulotlarini diversifikatsiya qilishga imkon beradi va mamlakatning umumiy turistik imidjini sezilarli darajada boyitadi.

Mintaqaviy turizmni rivojlantirish jarayonida bir qator jiddiy muammolar mavjud. Eng asosiysi — infratuzilmaning nomutanosib rivojlanishi bo‘lib, ayniqsa chekka mintaqalarda mehmonxona, transport va yo‘l infratuzilmasi yetishmaydi. Ikkinchi muhim muammo — malakali kadrlar, xususan eko-gidlar, turizm menejerlari va xizmat ko‘rsatish sohasi mutaxassislarining yetishmovchiligidir. Bundan tashqari, mintaqaviy brending va marketingning zaifligi, ekologik monitoring va chiqindilarni boshqarish tizimining yetarli emasligi, mahalliy aholi va turizm o‘rtasidagi iqtisodiy foydani adolatli taqsimlash mexanizmlarining yo‘qligi, iqlim o‘zgarishi va suv resurslari tanqisligi kabi omillar mintaqaviy turizmning samarali rivojlanishiga to‘sqinlik qilmoqda.

Mintaqaviy turizmni rivojlantirish uchun quyidagi strategik yo‘nalishlarni amalga oshirish zarur. Birinchidan, har bir mintaqada maxsus turizm klasterlarini shakllantirish va ularni davlat dasturlari bilan qo‘llab-quvvatlash lozim. Ikkinchidan, “Yashil turizm” standartlarini joriy etish va xalqaro sertifikatlash tizimini kengaytirish kerak. Uchinchidan, mahalliy aholi ishtirokini oshirish orqali qishloq turizmi va uy mehmondo‘stligini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

To‘rtinchidan, raqamli texnologiyalarni (virtual turizm, onlayn bronlash platformalari) faol joriy etish, beshinchidan, davlat-xususiy sheriklikni kuchaytirish va xalqaro moliya institutlari (Jahon banki, Osiyo rivojlanish banki) grantlarini jalb qilish zarur. Oltinchidan, mintaqalar o‘rtasidagi turizm yo‘nalishlarini birlashtiruvchi milliy marshrutlar (“Buyuk Ipak yo‘li — Yashil yo‘l”) yaratish orqali mamlakat turizmini yanada jadal rivojlantirish mumkin.

Xulosa

O‘zbekistonda mintaqaviy turizmni rivojlantirish mamlakat iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish, hududlar o‘rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish va ekologik muvozanatni saqlashning eng samarali yo‘llaridan biridir. Prezident

Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek, turizmni barcha hududlarni rivojlantirishning yetakchi kuchiga aylantirish orqali biz nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki aholining farovonligini oshirishga va milliy merosni saqlashga ham erishamiz.

Mintaqaviy turizmni rivojlantirishda ilmiy asoslangan strategiya, davlat siyosati va mahalliy hamjamiyat ishtirokining uyg'unligi muvaffaqiyatning asosiy kalitidir. Yaqin 5–10 yilda bu yo'nalishni to'g'ri amalga oshirish O'zbekistonni Markaziy Osiyoda barqaror va raqobatbardosh turizm markaziga aylantirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirzayev M.A., Aliyeva M.T. Turizm asoslari. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2011. – 288 b.
2. Xidirova G.R., Raxmatullayeva F.M. Mintaqaviy turizm. – Buxoro: "Durdona" nashriyoti, 2020. – 176 b.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-sonli Farmoni. – Toshkent, 2017.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekistonda turizmni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. – Toshkent, 2019.
5. Soliyev A.S., Nazarov M., Qurbonov Sh. O'zbekiston hududlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi. – Toshkent: Mumtoz so'z, 2010. – 348 b.
6. Nigmatov A.N., Shamuratova N.T. Ekoturizm asoslari. – Toshkent: Turon-Iqbol, 2007.
7. Ibadullayev N.E. O'zbekistonning turistik resurslari. – Samarqand, 2008.
8. Jahon turizm tashkiloti (UNWTO) hisobotlari va tavsiyalari (2020–2025).
9. O'zbekiston Respublikasi Turizm va madaniy meros vazirligi rasmiy hisobotlari (2023–2025).